

02. Türkçe Derslerinde Öğrenen Merkezli Uygulamaların Dinlediğini Anlamaya Etkisi: Bir Meta-Analiz Çalışması¹

Handan ÇELİK²

APA: Çelik, H. (2024). Türkçe Derslerinde Öğrenen Merkezli Uygulamaların Dinlediğini Anlamaya Etkisi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö14), 25-43. DOI: 10.29000/rumelide.1454357.

Öz

Bu araştırmada öğrenen merkezli uygulamalar kullanılarak yürütölen Türkçe derslerinin öğrencilerin dinlediğini anlama becerileri üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla meta analiz çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda Türkçe derslerinde öğrenen merkezli strateji, yöntem, teknik ve öğretim araçlarının kullanıldığı çalışmalar irdelenmiştir. Araştırmada 2011-2023 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan 65 çalışma incelenmiş ve dâhil edilme ölçütlerine göre seçilen 12 çalışma meta-analiz yöntemiyle birleştirilmiştir. Bu birleştirme işlemi yapılırken elde edilen yapının heterojen özellikte olması nedeniyle rastgele etkiler modeli kullanılmıştır. Meta analize dâhil edilen çalışmaların toplam örneklem büyüklüğü deney ve kontrol gruplarında sırasıyla 464 ve 461 olmak üzere toplam 925 öğrenciden oluşturmaktadır. Yapılan analiz sonucunda Türkçe derslerinde strateji, yöntem, teknik ve öğretim aracı kullanımının öğrencilerin dinlediğini anlama becerileri üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmaların etki büyüklüklerinin pozitif düzeyde ve yüksek olduğu görölmüştür. Dolayısıyla ilkökul, ortaokul ve lisans düzeyinde öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlama becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir yol olduğunu söylemek mümkündür. Çalışmaların etki büyüklükleri arasında, yayın türü ve örneklem düzeyi moderatör değişkenlerine göre fark bulunduğu; örneklem sayısı moderatör değişkenine göre herhangi bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Dinlediğini anlama, Türkçe dersi, meta-analiz, Türkçe eğitimi, dinleme becerisi

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %23

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 07.02.2024-**Kabul Tarihi:** 20.03.2024-**Yayın Tarihi:** 21.03.2024; **DOI:** 10.29000/rumelide.1454357

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Arş. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fak. Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD / Research Lect. Dr., Muğla Sıtkı Koçman University, Faculty of Education. Department of Turkish and Social Sciences Education, Department of Turkish Education (Muğla, Türkiye), handancelik@mu.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0003-1125-5386, **ROR ID:** https://ror.org/05n2cz176, **ISNI:** 0000 0001 0703 3794.

The Effect of Learner-Centered Practices on Listening Comprehension in Turkish Lessons: a Meta-Analysis Study³

Abstract

In this study, a meta-analysis study was conducted to determine the effect of Turkish lessons conducted using learner-centered practices on students' listening comprehension skills. In this context, studies in which learner-centered strategies, methods, techniques and teaching tools were used in Turkish lessons were examined. In the study, 65 studies conducted between 2011 and 2023 were examined and 12 studies selected according to the inclusion criteria were combined by meta-analysis method. During this combination process, the random effects model was used due to the heterogeneity of the structure obtained. The total sample size of the studies included in the meta-analysis consisted of 464 participants in the experimental group and 461 participants in the control group, totaling 925 students. As a result of the analysis, it was seen that the effect sizes of the studies examining the effect of using strategies, methods, techniques and teaching tools on students' listening comprehension skills in Turkish lessons were positive and high. Therefore, it is possible to say that learner-centered practices at primary, secondary and undergraduate levels are an effective way to improve listening comprehension skills. It was determined that there was a difference between the effect sizes of the studies according to the moderator variables of publication type and sample level, but there was no difference according to the moderator variable of sample number.

Keywords: Listening comprehension, Turkish lesson, meta-analysis, Turkish education, listening skill

1. Giriş

İnsan yaşamının evriminde temel bir yetenek olarak beliren dinleme, hayatın başlangıcından itibaren gelişen ve diğer dil becerilerini derinlemesine etkileyen önemli bir süreçtir. Anne karnındayken başlayan bu beceri, bireyin bilgi edinme, anlama ve öğrenme süreçlerinde merkezi bir rol oynamaktadır. Türkçe öğretim programlarında, genellikle konuşma becerisiyle birlikte değerlendirilen dinleme becerisi, dilin temel yapı taşlarından biridir. Bu bağlamda dinleme becerisi, Türkçe eğitiminin sağlam bir temelini oluşturarak öğrencilere etkili bir dil becerisi kazandırmaktadır. Sağlıklı her insan dinleme becerisine sahiptir ancak duyulan seslerden, sözcüklerden ve cümlelerden bir sonuç çıkararak, bunları anlayıp yorumlayarak kavrama işi içine girdiğinde akademik anlamda bir dinlediğini anlamadan bahsedilmiş olur.

Dinleme, doğuştan gelen bir yetenek olabilir, ancak dinleme becerisinin geliştirilmesi için özel bir eğitim süreci gereklidir. Dinleme alışkanlığı, eğitim sürecinde bireylere kazandırılması gereken önemli

³ **Statement:** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 23

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 07.02.2024-Acceptance Date: 20. 03.2024-Publication Date: 21. 03.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1454357

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

becerilerden biri olarak görülmektedir. Çünkü bu alışkanlığı kazanan öğrenciler derslere daha çok ilgi gösterecek, daha kalıcı bir öğrenmenin ilk aşamasını tamamlamış olacaktır. Bunun yanı sıra bireyin çevresini ve dünyayı doğru bir şekilde anlaması ve sosyal çevresine uyum sağlaması için dinleme alışkanlığının önemli bir rolü vardır. Dinlemenin, bireyin okul yaşamında ve sonrasında edindiği iletişim becerilerini doğru bir şekilde kullanmasına ve dinlediklerini doğru bir şekilde yorumlamasına olanak tanıyan kritik bir beceri olduğunu söylemek mümkündür (Çiftçi, 2007: 231).

Genel olarak dinleme, varsayımlarda bulunma, bu varsayımları sınama, doğrulama veya bunların yanlış olduğunu anlama gibi eylemleri içerir. Bu eylemleri hızlı bir şekilde gerçekleştirmek önemlidir çünkü genellikle konuşan kişi sözlerinin anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etmez. (Tagliante'den Akt. Onursal-Ayırır, 2012: 32). Oysa dinlediğini anlama, dinlemenin en önemli basamağıdır. Çünkü dinleme esnasında anlamlandırma unsurunun olmaması dinlemeden çok işitmenin var olduğunu göstermektedir (Çelik, 2023). Ayrıca akademik anlamda dinleme becerisinin geliştirilmesi sosyal yaşamda gelişen dinlemeden farklıdır. Özellikle dil eğitiminde dinleme becerisinin geliştirilmesi söz konusu olduğunda konuşmacının verdiği mesajları kısa süre içerisinde doğru bir şekilde seçmesi ve düşüncelerini dinleyicilere etkili bir şekilde aktararak anlaşılması hedeflenir. Dolayısıyla dinleme, eğitim yoluyla geliştirilebilen bir beceridir. Ancak alan yazında dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik araştırma ve uygulamaların yetersiz olduğu (Çiftçi, 2001: 166; Cihangir, 2004; Türkel, 2012: 130; Pirim, Aktaş ve Sadık, 2022: 524) ve eğitim yoluyla geliştirilebileceği vurgulanmaktadır. Doğan (2008), etkinlik temelli dinleme eğitiminin dinleme becerilerini artırdığını belirtmektedir. Söz konusu etkinlikler öğrenen merkezli uygulamaları içerdiğinden günümüz öğretim programlarının temel aldığı yaklaşımlarla da örtüşmektedir. Dolayısıyla öğrenen merkezli dinleme eğitimi genellikle çeşitli strateji, yöntem, tekniklerle ve çeşitli öğretim araçlarından yararlanılarak gerçekleştirilmektedir. Çünkü öğretim sürecinde farklı strateji, yöntem ve tekniklerin kullanılması öğrencilerin duyu organları aracılığıyla aldığı bilgileri, özellikle kalıcı olması için uzun süreli belleğe aktarmalarına ve işlemelerine yardımcı olur (Sözer, 1998: 75). Benzer şekilde öğretim araçlarının kullanılması da dinlemenin geliştirilmesine katkı sunmaktadır. Öğretim araçları, öğrenme sürecinde birden fazla duyu organının eş zamanlı olarak kullanılmasını sağlar ve dolayısıyla öğrencinin öğrenme deneyimini kolaylaştırarak öğrenmenin kalıcılığını artırır. Yalın'ın (1999) da belirttiği gibi öğrenciler, soyut düşünme yeteneklerinin yanı sıra bütün duyu organlarını devreye soktuklarında daha etkili bir şekilde öğrenme sağlamaktadırlar. Dolayısıyla öğretim sürecinde strateji, yöntem, teknik ve araç kullanımı dinleme becerisinin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Alan yazında dinleme becerisinin geliştirilmesi için çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmekle birlikte bu çalışmaların ne kadar etkili olduğunu, hangi durumlarda olumlu sonuçlar verdiğini tespit etmeye yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alan yazındaki bu eksiklikten yola çıkılarak gerçekleştirilen bu araştırmada, Türkçe derslerinde dinleme becerisinin geliştirilmesi için kullanılan yöntem, teknik ve stratejiler ile derslerde kullanılan öğretim araçlarının öğrencilerin dinleme becerisi üzerindeki etkilerini incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu inceleme sonucunda yeni araştırmalara ve araştırmacılara rehberlik edecek bir çalışmanın ortaya konulması hedeflenmektedir. Bu bağlamda araştırmada dinleme becerisinin geliştirilmesinde strateji, yöntem, teknik ve öğretim aracı kullanılarak gerçekleştirilen öğrenen merkezli uygulamaların yapıldığı araştırmaların meta analizi yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Türkçe derslerinde öğrenen merkezli uygulamaların öğrencilerin dinlediğini anama becerileri üzerindeki etkisine ilişkin genel etki büyüklüklerinin nicel bir araştırma sentezi yaklaşımı olan meta analiz yöntemi ile belirlenmesi amaçlanmıştır. Deneysel araştırmaların sınırlı sayıda örnekleme yürütülmesi nedeniyle yorumlanması da sınırlı olmaktadır. Bu noktada meta analiz bir konu hakkında yapılan çalışmaların birlikte değerlendirildiklerinde ne ifade ettikleri, hangi genel sonuçlara ulaştıklarının anlaşılmasını sağlayan bir araştırma yöntemidir (Kulik ve Kulik, 1989; Lipsey ve Wilson, 2001; Hedges ve Tipton, 2010; Dinçer, 2014, s.9-14). Bir diğer ifadeyle meta-analizle birbirinden farklı örneklemlerde gerçekleştirilen birçok araştırmadaki bulguların bir araya getirilmesi sağlanarak daha kapsamlı bir sonuç elde edilir. Böylece araştırmacılar birden fazla çalışmanın bulgularını nicel veriler halinde birleştirerek analiz edebilmekte; konu hakkında derinlemesine bilgiye ulaşabilmekte ve anlaşılmayan noktalar var ise bunların netleştirilerek anlaşılmasında etkili olmaktadır (Card, 2012, s.3-4). Bir meta analiz çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için bir takım şartlar ve izlenmesi gereken işlem basamakları vardır. Öncelikle herhangi bir araştırmanın meta analiz kapsamına dâhil edilebilmesi için amaca uygun veriler içermeli; istatistiksel bulgular araştırmada mutlaka olmalıdır (Büyüköztürk, vd., 2018). Çünkü meta analizinin en önemli amacı bir konuyla ilgili yapılan tüm araştırma sonuçlarının tekrar analiz edilmesi yoluyla bütünleştirilmesi, yorumlanması ve karşılaştırılmasıdır.

Meta analiz çalışmalarında izlenmesi gereken adımlar ise literatür taraması yapmak, dâhil etme ölçütlerine karar vermek ve literatür taraması sonucunda ulaşılan çalışmalara bu ölçütleri uygulamak, dâhil edilecek her çalışma için etki büyüklüklerini hesaplamak, temel meta-analizi yapmak, gerekli görülürse yayın yanlılığı analizi ve moderatör değişkenlerini keşfetme gibi daha gelişmiş analizler yapmak olarak sıralanabilir (Field ve Gillett, 2010). Bu şekilde, meta analiz yöntemiyle uygun ölçütlere göre seçilmiş araştırma sonuçlarının birleştirilmesi, bir konuyla ilgili genelleştirilebilir sonuçlara ulaşmayı mümkün kılar. Meta analiz, araştırma sonuçlarının birleştirilmesi suretiyle genel etki büyüklüğünün belirlenmesinin yanı sıra, benzer veya farklı sonuçlara ulaşan diğer araştırmaların geçerliliğini artırabilir. Ayrıca, dâhil edilme ölçütlerine uygun araştırmaların özelliklerinin (yayın türü, yayın yılı vb.) ve çalışma gruplarının özelliklerinin (öğrenim düzeyi, yaş vb.) çeşitli değişkenler açısından irdelenmesine de olanak sağlar (Abramson & Abramson, 2001; Lipsey ve Wilson, 2001; Bakioğlu ve Göktaş, 2018). Alan yazın incelendiğinde dinlediğini anlama üzerindeki etkisini inceleyen birçok çalışmanın olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda derslerde kullanılan strateji, yöntem, teknik ve öğretim araç gereci kullanarak gerçekleştirilen öğrenen merkezli uygulamaların öğrencilerin dinlediğini anlama üzerindeki etki düzeylerinin farklılaştığı ve araştırmalarda elde edilen sonuçlarının bütüncül bir şekilde ifade edilmesinin bundan sonra yapılacak araştırmalara yol gösterici olacağı için gerekli görülmektedir.

Yukarıda sıralanan gerekçelerden yol çıkılarak gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı Türkçe derslerinde kullanılan öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik araştırmaların sonuçlarının birleştirilerek yorumlanması, yapılacak yeni araştırmalara ve araştırmacılara yol gösterici bir çalışma ortaya koyulmasıdır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkçe derslerinde öğrenen merkezli uygulamalara (strateji, yöntem, teknik ve araçlarla yapılan uygulamalar) ilişkin araştırmaların dinlediğini anlamaya etkisi nedir?

2. Bu araştırmaların etki büyüklükleri,

2.1. Yayın türüne,

2.2. Örneklemdeki öğrencilerin öğrenim düzeyine,

2.3. Araştırmalardaki örneklem sayısına göre değişmekte midir?

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri 15.03.2023 ve 17.10.2023 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler toplanırken “dinlediğini anlama”, “dinlediğini/izlediğini anlama”, “anlama becerileri”, “dinleme”, “dinlediğini ve okuduğunu anlama”, “dil becerileri”, “Türkçe dersi” ve “Türkçe eğitimi” anahtar kelimeleri ile bu kelimelerin İngilizce karşılıkları YÖKTEZ, Google Akademik, ProQuest, Web of Science ve Scopus veri tabanlarında taranmıştır. Bu tarama neticesinde dinleme eğitimi esnasında gerçekleştirilen öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik toplam 65 çalışmaya erişilmiştir.

Dâhil Edilme Ölçütleri

Bir araştırmanın meta-analize dâhil edilebilmesi için amaca uygun veriler içermesi gerekir (Özcan, 2008). Anahtar kelimelerle yapılan araştırma sonucunda ulaşılan çalışmaların meta-analize dâhil edilme ölçütleri:

1. 2011-2023 yılları arasında tamamlanmış lisansüstü tezler ile uluslararası hakemli dergilerde yayınlanmış makalelerden seçilmesi,
2. Araştırmaların öğrenen merkezli strateji, yöntem, teknik ve araç/gereç kullanarak yapılan uygulamaların dinlediğini anlama üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik olması,
3. Çalışmalarda dinlediğini anlamaya yönelik ölçme araçlarının uygulanmış olması,
4. Araştırmanın deney ve kontrol grubu katılımcılarına sahip olan yarı deneysel araştırmalar olması,
5. Araştırmada standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri ile örneklem büyüklüklerinin mevcut olması,
6. Deney grubundaki katılımcılara Türkçe derslerinin öğrenen merkezli uygulamalar kullanılarak işlenmesi; kontrol grubundaki katılımcıların ise dersi geleneksel öğretim yöntemleri ile işlemiş olması olarak belirlenmiştir.

Veriler toplanırken lisansüstü tezlerle birlikte bu tezlerden üretilen makalelere ulaşılması durumunda yukarıda belirtilen dâhil edilme ölçütlerinin daha açık bir şekilde yer aldığı çalışmalar analize dâhil edilmiştir. Tarama sonucunda dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesinde öğrenen merkezli toplam 65 tez ve makaleye ulaşılmıştır. Bu çalışmalarda, özellikle deneysel araştırmalara odaklanılmış ve son test uygulanan ile gruplar arasında karşılaştırma yapılan çalışmalar ilgili araştırma için seçilmiştir. Meta-analiz araştırmalarında yer alması gereken değişkenlere (n, x, ss, p vb.) sahip olmayan araştırmalar elenmiştir. Araştırma dâhil edilme ölçütlerine uygun olarak, 5 araştırma tezlerden

türetilmiş makalelerden oluştuğu, 3 araştırma tek gruplu (yarı) deneysel araştırmaları içerdiği; 7 araştırma nitel araştırma yöntemleriyle desenlendiği ve 3 araştırma literatür taraması şeklinde gerçekleştirildiği için meta analize dâhil edilmemiştir. Ayrıca 39 araştırma da gerekli hesaplamaları yapmak için gerekli olan değerlere sahip olmadığından analize dâhil edilmemiştir. Bu araştırmaların birinde (Dedebali, 2014) birden fazla strateji, yöntem ve tekniğin dinlediğini anlama üzerindeki etkisine bakıldığı için araştırma verilerinin içerisine 12 araştırmaya yönelik sonuçlar eklenmiştir. Meta analize dâhil edilen çalışmaların toplam örneklem büyüklüğünü deney grubunda 464 katılımcı, kontrol grubunda 461 katılımcı olmak üzere 925 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada, betimsel analiz ve deneysel meta-analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz kapsamında, araştırmaların üretildiği yıllar, araştırmanın türü, üniversiteler ve uygulanan yöntemler gibi faktörlere göre frekans değerlerinin analizi yapılmıştır. Deneysel meta-analiz ise Comprehensive Meta Analysis (CMA) programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu analizde etki büyüklüğü, deney ve kontrol grupları arasındaki ortalama farkı ifade etmektedir (Malofeeva, 2005'ten akt. Çelik, 2013, s. 58)

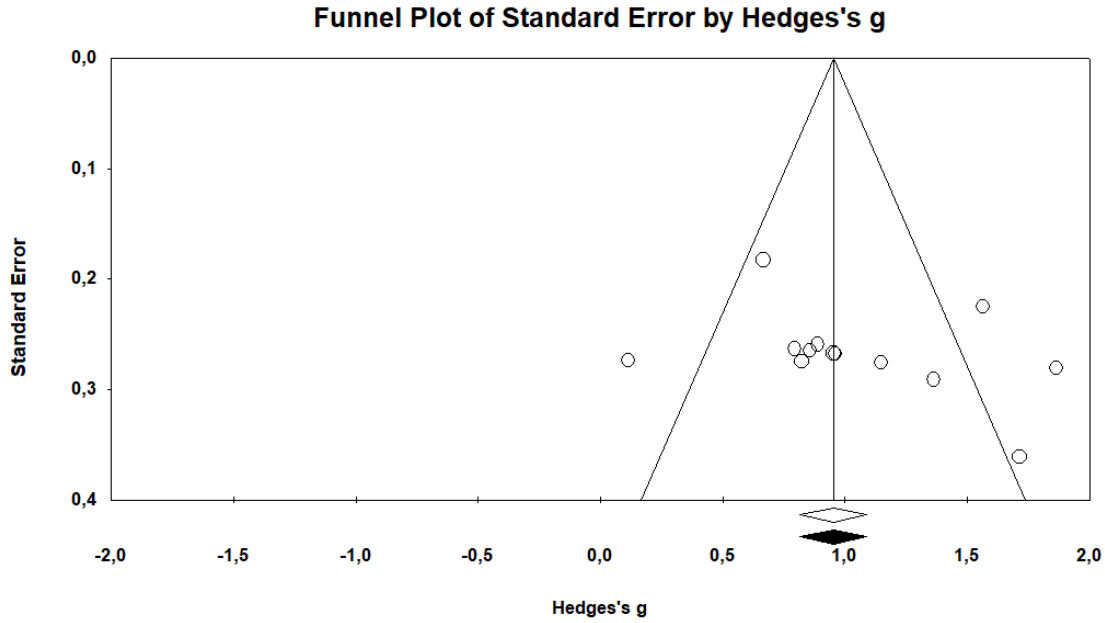
Araştırma kapsamına alınacak çalışmaların belirlenmesi amacıyla bir anahtar bilgiler tablosu oluşturulmuştur. Çalışmanın numarası, yayımlandığı yıl, yazar bilgisi, türü, örneklem sayısı, bulguların standart sapmaları ve aritmetik ortalamaları gibi nicel ve nitel bilgiler bu tabloya eklenmiştir. Ardından, belirlenen ölçütlere uygun olan çalışmalardan elde edilen veriler "Comprehensive Meta Analysis (CMA)" programına aktararak analiz gerçekleştirilmiştir.

Yayın Yanlılığı

Yayın yanlılığını bir konu hakkında yayınlanmış olan araştırmaların o konudaki tüm çalışmalarını sistematik olarak temsil etmemesi olarak tanımlamak mümkündür (Rothstein, Sutton ve Borenstein, 2005). Meta analize dâhil edilen çalışmaların öznel bir sonuca odaklanarak ya da ilgili literatürün sınırlı bir şekilde taranmasıyla elde edilmesi, yayın yanlılığını oluşturan temel sebeplerden biridir (Dinçer, 2014). Yayın yanlılığı, meta analiz çalışmalarında geçerliliği tehdit eden önemli bir faktördür (Sutton, 2009). Bu nedenle bu araştırmada ulaşılan araştırmaların etki büyüklüklerinin belirlenmesinden önce bu araştırmalardaki yayın yanlılığı incelenmiştir.

Araştırmada, yayın yanlılığının duruma huni saçılım grafiği ile birlikte Orwin'in Güvenli N analizi, Egger'in regresyon testi, Duval ve Tweedie'nin Kırpma ve Doldurma analizi gibi yöntemlerle bakılmıştır. Yayın yanlılığı, negatif ve istatistiksel olarak anlamlı olmayan çalışmalarla karşılaştırıldığında, pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bulunan çalışmaların yayınlanma eğilimi olduğunu gösterir. Belirli bir düzeyin üzerindeki yayın yanlılığı, ortalama etki büyüklüğünü etkileyerek olması gerekenden daha yüksek bir sonuç gösterme eğilimindedir (Borenstein vd., 2021).

Bu çalışmada, yayın yanlılığı huni saçılım grafiği, Classic fail-safe N, Begg ve Mazumdar sıra korelasyonları istatistiği gibi yöntemlerle test edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan çalışmaların yayın yanlılığı alan yazında funnel plot olarak bilinen huni grafiği ile incelenmiştir. Huni grafiğinde yayın yanlılığının olmaması durumunda, bir simetri beklenir. Araştırmadaki çalışmalarda yayın yanlılığı varsa, grafik asimetric bir görünüme sahiptir (Cooper, Hedges ve Valentin (2009). Ayrıca, grafiğin bir köşesi diğerine göre daha boş görünür. Şekil 1'de, bu araştırmanın yayın yanlılığına ilişkin huni saçılım grafiği sunulmuştur.

Şekil 1. Öğrenen merkezli Uygulamaların Dinlediğini Anlamaya Etkisine Dair Huni Saçılım Grafiği

Araştırma kapsamında analizi yapılan çalışmaların genellikle orta bölümde toplandığı Şekil 1'deki huni saçılım grafiğinde açıkça görülmektedir. Çalışmalar birleştirilmiş etki büyüklüğünü temsil eden dikey çizginin her iki yanına sayısal olarak hemen hemen simetrik bir şekilde dağılmıştır. Bir meta analiz çalışmasında yayın yanlılığı bulunmamaktadır şeklinde bir yargıya varılabilmesi için analiz edilen çalışmaların, birleştirilmiş etki büyüklüğünü gösteren dikey çizginin her iki yanında simetrik bir şekilde konumlanmaları beklenir (Borenstein vd., 2013). Ayrıca çalışmaların standart hata ekseninin orta ve üst bölümlerinde toplanması yayın yanlılığı olasılığının düşük olduğunu göstermektedir. Ancak yayın yanlılığı olasılığını görsel olarak sunan huni saçılım grafiğinin ürettiği sonuçlar, tam simetrik bir görünümde olmaması nedeniyle yayın yanlılığı olasılığını açıklamada sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle, huni saçılım grafiği aracılığıyla şekille ortaya konulan yayın yanlılığı sonuçlarına ek olarak Orwin'in Güvenli N analizi, Duval ve Tweedie'nin Kırpma ve Doldurması ve Egger'in regresyon analizi ile de yayın yanlılığının olasılığının incelenmesinde fayda görülmüştür. Ayrıca yayın yanlılığının hesaplanmasında Classic fail-safe N analizine ilişkin değerler de oldukça önemlidir. Dinçer'e (2014) göre çalışmanın gücü ve p değerinin alfa değerinden büyük olması için analize dâhil edilmesi gereken çalışma sayısı öğrenilebilir. Bütün bu değerler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Classic Fail-Safe N İstatistiğine göre hesaplanan değerler

Değişkenler	Değerler
Gözlemlenen araştırmalardaki z değeri	13,77
Gözlemlenen araştırmalardaki p değeri	0,00
Gözlemlenen çalışmaların miktarı	12
Alfa	0,05
P > alfa olması için gerekli çalışma sayısı	678

Tablo 2’de görülüşü gibi p’nin 0,05 değeriinden büyük olması için gerekli çalışma sayısı 678 adettir. Dinlediğini anlama üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik 678 çalışmaya daha ulaşma imkânı olmadığından dolayı, bu sonucun yayın yanlılığı olasılığını daha da azalttığını söylemek mümkündür.

Egger’in regresyon analizi, Orwin’in Güvenli N analizi ve Begg ve Mazumdar sıra korelasyonları istatistiğıle de yayın yanlılığının olasılığı incelenmiştir. Bu istatistikte, Kendall’in tau b katsayısı hesaplanır. Yayın yanlılığının olmaması durumunda bu katsayının 1’e yakın olması beklenmektedir. Ayrıca p değeriinin anlamlı bir fark yaratmaması için p değeriinin 0.05’den büyük olması beklenmektedir (Dinçer, 2014). Bu araştırmada söz konusu değerlere ilişkin hesaplamalar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Yayın yanlılığı ihtimalini ölçen güven testleri

Egger Testi (p)	Orwin’in Güvenli N’i(gerekli çalışma sayısı)	Tau b
,407	2605	0,125

Tablo x’e göre Egger p= 0,407; Tau b = 0.48 (p > .05) olarak bulunmuş ve p değeriinin 0.05’ten büyük olması için gerekli çalışma sayısı= 2605 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler, meta analize dâhil edilen çalışmalarda yayın yanlılığı olmadığını doğrulanmaktadır.

Heterojenlik: Meta-analiz çalışmalarda heterojenlik durumunu değerlendirmek için p değeri ve Q değeri kullanılır. P değeri 0.05’ten küçükse, bu bireysel çalışmalar arasında anlamlı bir fark olduğunu ve çalışmanın heterojen bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Yani, veriler arasında önemli bir farklılık vardır. Ancak, p değeri 0.05’ten büyük çıkarsa, bu durum çalışmanın homojen bir yapıya sahip olduğunu gösterir (Dinçer, 2014).

Homojenliğin bir diğer ölçütü olan Q değeri ise χ^2 (ki-kare) tablosunda serbestlik derecesine (df) karşılık gelen bir değerdir. Eğer Q değeri, serbestlik derecesine karşılık gelen değerden büyükse, bu meta-analiz uygulamasının heterojen bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Yani, veriler arasında önemli farklılıklar vardır. Ancak, Q değeri serbestlik derecesine karşılık gelen değerden küçükse, bu durumda meta-analiz uygulamasının homojen bir yapıya sahip olduğu anlaşılır. Yani, veriler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Model Seçimi

Çalışmaların kodlanması ve belirlenen etki büyüklüklerinin hesaplanmasının ardından bir diğer önemli aşama kullanılacak meta-analizin modelinin belirlenmesidir (Balci ve Baydemir, 2015). Bu çalışmalarda genellikle sabit etkiler ve rastgele etkiler olmak üzere iki farklı model tercih edilir. Uygulama yapısının homojen olduğu durumlarda sabit etkiler modeli tercih edilirken, heterojen bir yapı söz konusu olduğunda rastgele etkiler modeli kullanılır. Bu meta-analiz çalışmasında, birleştirilen çalışmaların kapsamı ve katılımcıların farklı özelliklere sahip olması gibi farklılaşmalar nedeniyle rastgele etkiler modelinin kullanılmasına karar verilmiştir.

Etki Büyüklüklerinin Hesaplanması

Manidarlık testi ve parametre incelemeleri grup farklılıklarının niteliğini anlamak için önemli araçlardır, ancak bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişki derecesini belirleyemezler. Bu nedenle, ilişki derecesinin değerlendirilmesi, pratik kullanılabilirliği olan önemsiz sonuçların yayınlanmasını engellemek için önemlidir (Tabachnick ve Fidell, 2015).

Bu noktada, değişkenler arasındaki ilişkinin büyüklüğünü ortaya koyan "etki büyüklüğü" ifadesi önemlidir. Etki büyüklüğü, bir bağımsız değişkenin düzeyleri ile ilişkilendirilen bağımlı değişken varyansı oranını yansıtır. Bu, bağımsız değişkenin düzeyleri ile ilgili bilgi sahibi olurken bağımlı değişken içindeki toplam varyans miktarını değerlendirir (Tabachnick ve Fidell, 2015).

Etki büyüklüğü, meta analiz araştırmalarının temel birimidir (Borenstein, Hedges, Higgins ve Rothstein, 2013). Cohen (1988) tarafından önerilen ölçütlere dayanarak, etki büyüklüğü değerleri genellikle küçük (düşük), orta ve büyük (geniş) olarak yorumlanır. Bu değerler, Hedge g indeksi kullanılarak Cohen d'nin yanlılığı düzeltilmiş değeri ile ifade edilir (Borenstein vd., 2013).

Elde edilen veriler, Comprehensive Meta Analysis v2.0 "CMA" istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. CMA, farklı veri türleriyle çalışabilen, genel etki büyüklüğü hesaplamaları, alt grup analizleri ve yayın yanlılığı testleri gibi birçok işlevi destekleyen bir meta analiz programıdır (Borenstein vd., 2013).

2. Bulgular

Bu araştırmanın amacı Türkçe derslerinde öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisini yayın türü, örneklem sayısı ve öğrenim düzeyi değişkenleri bağlamında incelemektir.

Meta Analize Dâhil Edilmiş Olan Çalışmaların Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meta analize dâhil edilen çalışmalara ilişkin veriler, frekans ve yüzde değerleri ile birlikte tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Meta Analize Dâhil Edilen Çalışmaların Sahip Olduğu Özellikler*

Yayın Adı -Yılı	Yayın Türü	Örnekle m Düzeyi	Öğrenen merkezli uygulam a	mD	sdD	n D	mK	sdK	n K	p	Hedges's g
Angın, 2019	Tez (yl)	4.sınıf	Eğitsel oyun	25,62	6,06	26	24,92	6,08	31	.00	0,114
Berk, 2019	Tez (dr)	Üni.	Elektronik dinleti	13,47	2,67	30	10,77	3,9	51	.00	0,795
Bulut, 2013	Tez (yl)	4. sınıf	Etkin dinleme	71,83	12,56	62	62,58	14,9	63	.00	0,667
Cigerci ve Gültekin, 2017	Makale	4. sınıf	Dijital öykü	32,17	2,99	30	27,8	4,39	29	.00	1,148
Dedebali, 2014	Tez (dr)	6. sınıf	Deneme ile çoklu ortam	7,34	1,95	31	5,35	2,14	32	.00	0,960

			uygulamas 1									
			Hikâye ile çoklu ortam uygulamas 1									0,954
Dedebali, 2014	Tez (dr)	6. sınıf	1	7,38	1,9	31	5,32	2,29	30	.00		
			Şiirle çoklu ortam uygulamas 1									0,858
Dedebali, 2014	Tez (dr)	6. sınıf	1	6,83	1,51	31	5,05	1,88	30	.00		
Demirbas, 2019	Tez (yl)	4. sınıf	Dijital öykü	0,648 4	.2042 4	26	0,627 5	0,1491 2	30	.00		0,115
Karabacak , 2014	Tez (yl)	6. sınıf	Seçici dinleme	8,46	.96	28	6,34	1,93	28	.002		1,364
Karabay, 2005	Tez (yl)	5.sınıf	Kubaşık öğrenme	25,47	3,13	32	22,22	4,04	19	.00		0,888
			Aktif öğretim teknikleri									0,823
Kılınç, 2015	Tez (yl)	4. sınıf	teknikleri	8,46	1,34	28	7,21	1,64	26	.044		
			İnteraktif beyaz tahta uygulamas 1									1,863
Kirbas, 2018	Makal e	8. sınıf	1	76,94	8,47	36	62,92	6,25	26	.00		
Kocaadam , 2011	Tez (yl)	7. sınıf	Not olarak dinleme	67,88	18,09	51	40,73	16,32	30	.672		1,564
			Dil öğrenme stratejileri									1,714
Sengul, 2016	Tez (dr)	Üni.	öğrenme stratejileri	22,77	2,54	22	15,84	5,15	36	0		

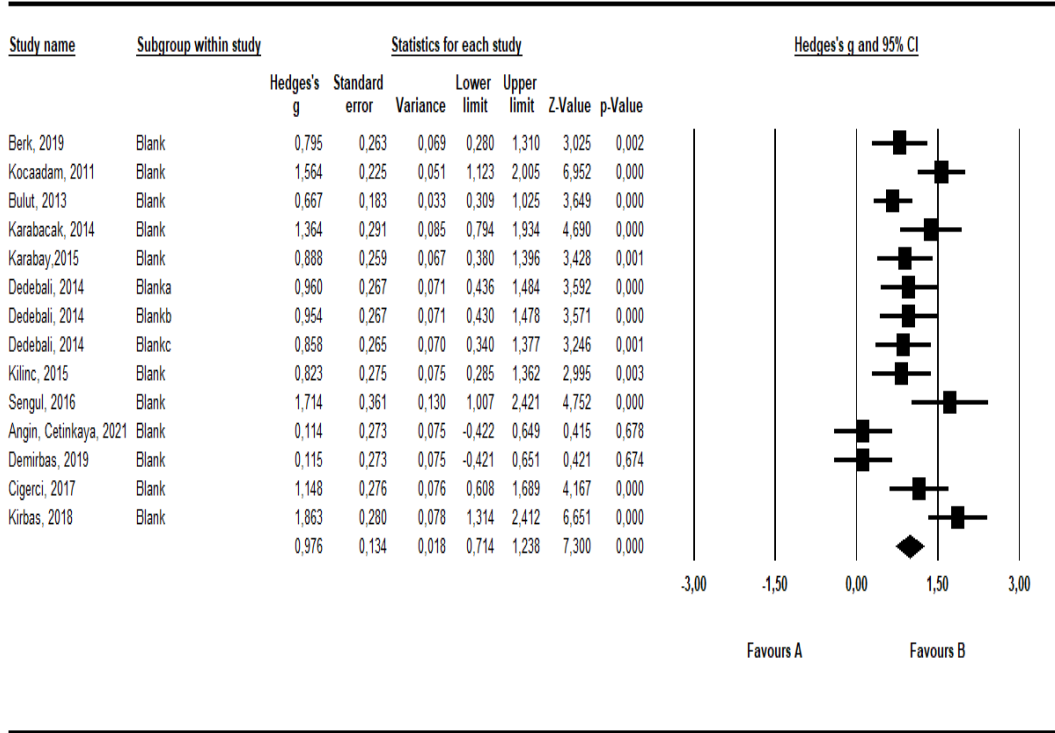
* m: Aritmetik ort. sd: standart sapma, D: deney grubu, K: Kontrol Grubu, n: örneklem büyüklüğü, Hedges's g: etki büyüklüğü.

Tablo 3 incelendiğinde meta analize dâhil edilen 12 çalışmanın 2'sinin (%16,6) makale; 7'sinin yüksek lisans tezi (%58,4) ve 3'ünün doktora tezi (%25) olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmalar yayımlandıkları yıllara göre incelendiğinde 1 çalışmanın 2005, 1 çalışmanın 2011, 1 çalışmanın 2013, 2 çalışmanın 2014, 1 çalışmanın 2015, 1 çalışmanın 2016, 1 çalışmanın 2017, 1 çalışmanın 2018 ve 3 çalışmanın 2019 yılında yapılmış olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların 5'i dördüncü sınıf (%55), 1'inin beşinci sınıf; 2'si altıncı

sınıf; 1'i yedinci sınıf; 1'i sekizinci sınıf; 2'si ise üniversite düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmalarda en çok teknoloji destekli strateji, yöntem, teknik ve araç/gerecin seçildiği belirlenmiştir.

Öğrenen Merkezli Uygulamaların Dinlediğini Anlama Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın gerçekleştirilme amacı olarak belirtilen Türkçe dersinde öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlama üzerindeki etkisine ilişkin orman grafiği Şekil 2'de; etki büyüklüklerine ilişkin bulgular ise Tablo 4'te gösterilmektedir.

Şekil 2. Öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlama üzerindeki etkisine ilişkin orman grafiği

Tablo 4. Öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlamaya etkisine ilişkin etki büyüklüğü analiz sonucu

k	n	EBort	p	z	Shata	EBalt	EBüst
14	925	0,976	0,000	7,300	0,134	0,714	1,238

(k: Meta-analize dâhil edilen çalışma sayısı; EBort: Ortalama etki büyüklüğü; Shata: Standart hata; EBalt – EBüst: Etki büyüklüğünün alt ve üst sınırları)

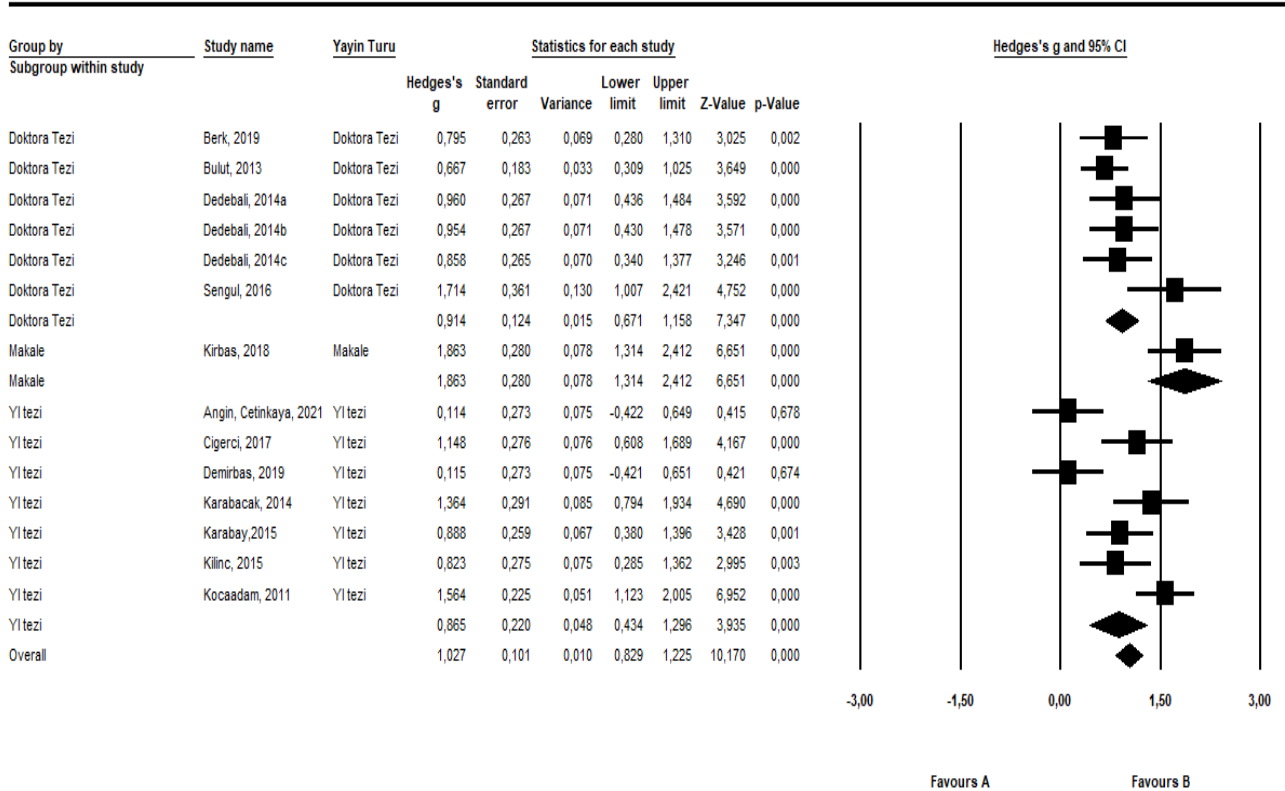
Şekil 2'ye göre meta analize dâhil edilen araştırmaların 10'unda deney grubu yönünde pozitif etkiler gözlemlenmektedir. 2 (iki) çalışmada Türkçe derslerinde kullanılan öğrenen merkezli uygulamalar sonrasında gruplar arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmemiştir. 2 (iki) çalışmada ise gruplar arasında negatif yönde etkiler bulunmaktadır. Ayrıca analize dâhil edilen çalışmaların ağırlıkları birbirine yakın görünmektedir. Çalışma ağırlıkları açısından ele alındığında bu benzerlik, birleştirilen çalışmaların genel etki büyüklüğüne katkısının benzer olduğunu göstermektedir. Meta analize dâhil

edilen çalışmaların etki büyüklükleri incelendiğinde ise etki büyüklüğü en yüksek olan çalışmanın Kırbaş'a (2018); en düşük olan çalışmanın Angın ve Çetinkaya'ya (2021) ait olduğu görülmektedir. Meta analize dâhil edilen tüm çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde genel etki değerinin 0,976 ($p > .05$) olduğu ve bu etki büyüklüğüne ilişkin standart hatanın 0,134 olduğu görülmüştür. Elde edilen bu değerlere göre çalışmaların genel etki büyüklüğü pozitif yönde ve yüksek düzeydedir.

Tablo 4 incelendiğinde, rastgele etkiler modeline göre 12 veri ile gerçekleştirilen meta analiz sonucunda; %95'lik güven aralığının alt sınırı 0.714; üst sınırı 1.238, öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlamaya etkisi 0.976 ($p < 0.5$) standart hatası 0.134 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan etki büyüklüğü değeri Dinçer (2014) tarafından belirlenen sınıflandırmaya göre "geniş düzeyde"dir. Tablo 4'te yer alan etki düzeyi ve Şekil 2'de yer alan orman grafiği ile birlikte değerlendirildiğinde, etkinin geniş düzeyde olduğu ve deney grubu öğrencilerinden yana olduğu görülmektedir.

Yayın Türü Moderatör Değişkeninin Dinlediğini Anlama Üzerindeki Etkisine Yönelik Bulgular

Araştırmanın Türkçe derslerinde öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisinin yayın türü değişkenine göre farklılık gösterme durumuna dair orman grafiği Şekil-3'te, araştırmaların etki büyüklüklerine ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Şekil 3. Öğrenen merkezli uygulamaların yayın türü değişkenine göre değişimine ilişkin orman grafiği

Tablo 5. Öğrenen merkezli uygulamaların yayın türü değişkenine göre etki büyüklüğü analiz sonucu

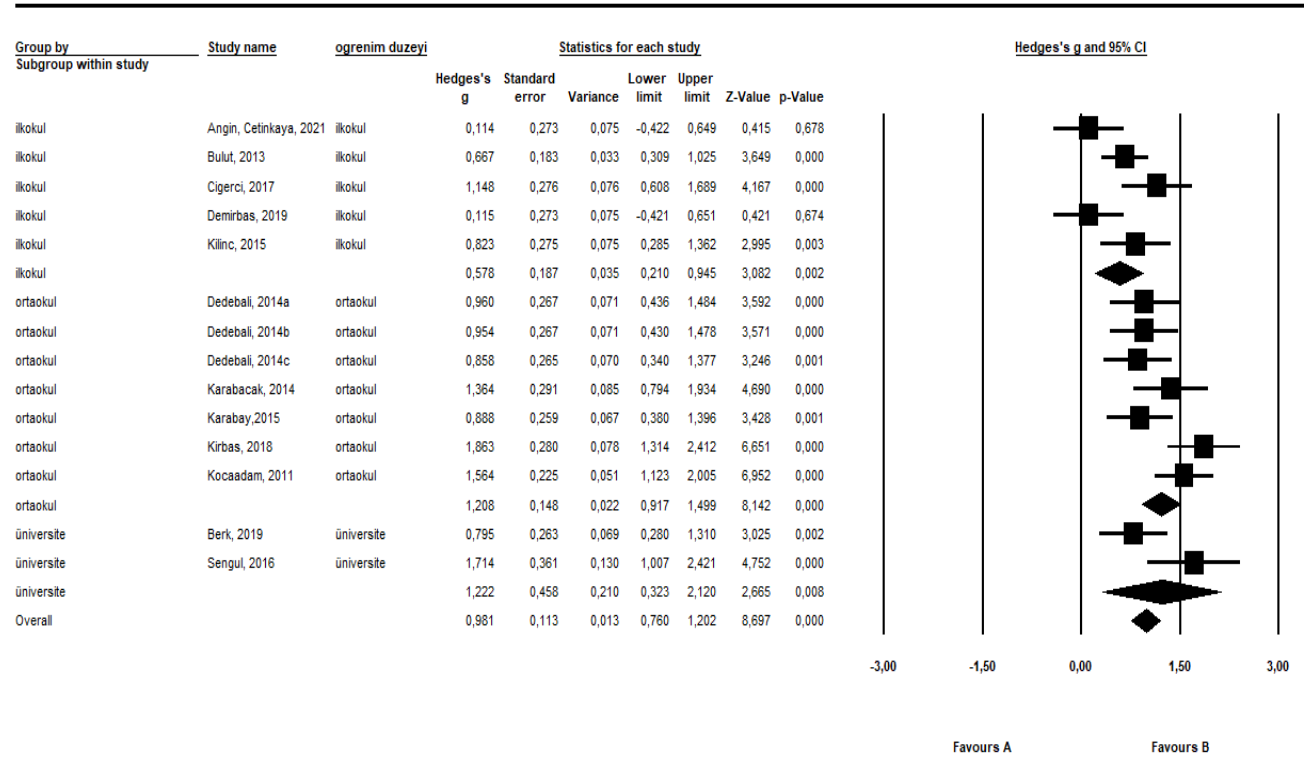
	k	EBort	EBalt	EBüst	Shata	sd	p	Q
Yayın türü	Makale	2	1.863	1.314	2.412	0.280	2	0.000
	YI Tezi	7	0.865	0.434	1.296	0.220		10.273

Dr Tezi 6 0.914 0.671 1.158 0.124

Şekil 3 ve Tablo 5 incelendiğinde yayın türü (doktora tezi, yüksek lisans tezi, makale) bakımından çalışmalar arası varyansın dinlediğini açısından anlamlı olduğu görülmektedir ($p < .05$) (Qyayın türü=10.273 sd=2; $p < .05$). Buna göre çalışmaların yayın türünün dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etki büyüklüğünü değiştirdiği görülmektedir. Etki büyüklüklerinin ortalamaları incelendiğinde makalelerin etki büyüklüğünün en yüksek olduğu, en düşük etki büyüklüğünün ise yüksek lisans tezlerinde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Öğrenim Düzeyi Moderatör Değişkeninin Dinlediğini Anlama Üzerindeki Etkisine Yönelik Bulgular

Araştırmanın Türkçe dersinde öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisinin katılımcıların öğrenim düzeyi moderatör değişkenine göre farklılık gösterme durumuna dair orman grafiği Şekil 4'te; bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Şekil 4. Öğrenen merkezli uygulamaların öğrenim düzeyine göre değişimine ilişkin orman grafiği

Tablo 6. Öğrenen merkezli uygulamaların öğrenim düzeyi değişkenine göre etki büyüklüğü analiz sonucu

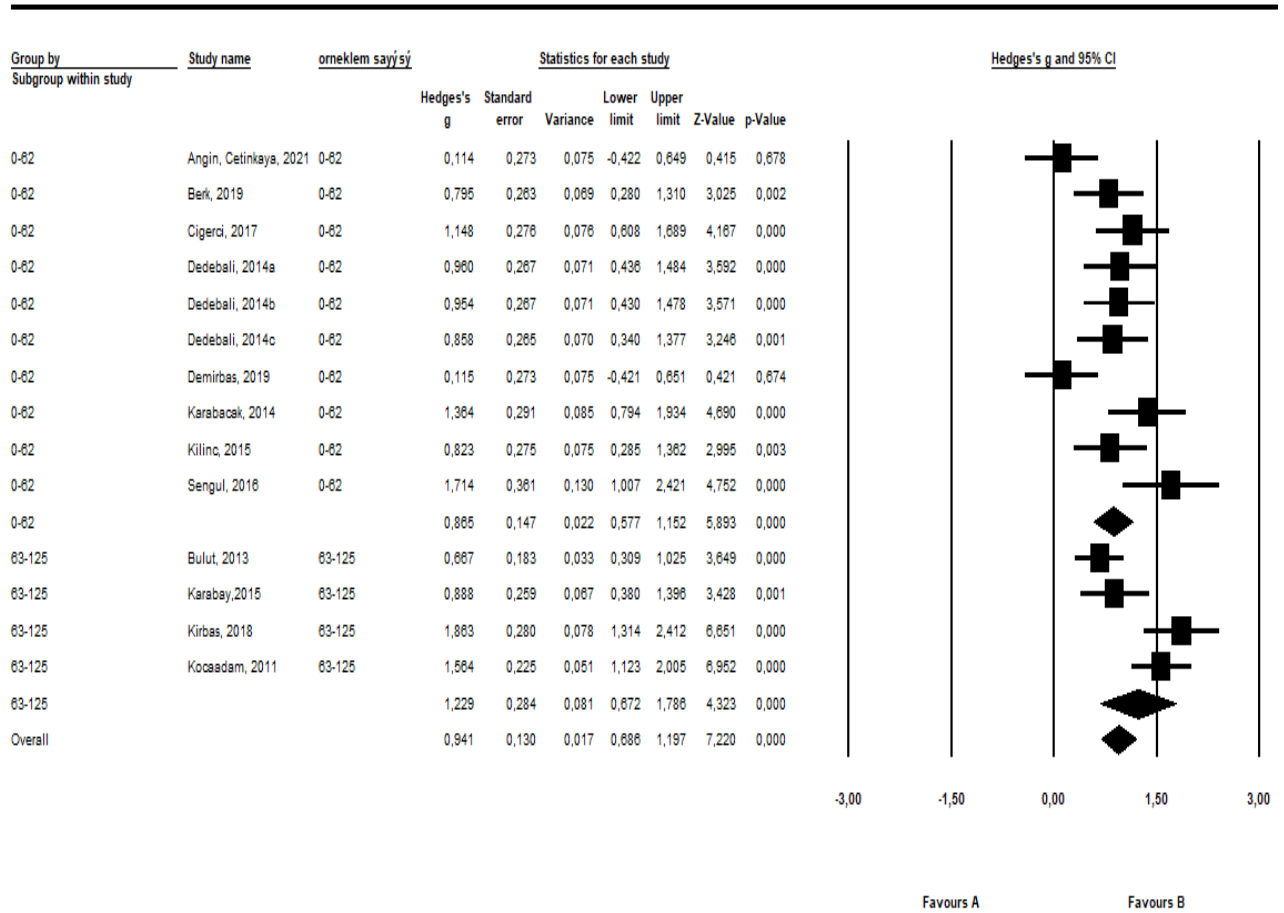
	k	EBort	EBalt	EBüst	Shata	sd	p	Q	
Öğrenim düzeyi	İlkokul	5	0.578	0.210	0.945	0.187	3	0.027	7.249
	Ortaokul	7	1.208	0.917	1.499	0.148			
	Üniversite	2	1.222	0.323	2.120	0.458			

Şekil 4 ve Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların öğrenim düzeyi bakımından çalışmalar arası varyansın dinlediğini açısından anlamlı olduğu görülmektedir ($p < .05$). (Qyayın türü=7.249 sd=3; $p < .05$). Buna göre çalışmaların öğrenim düzeyinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etki büyüklüğünü

değiştirdiği görülmektedir. Etki büyüklüklerinin ortalamalarına bakılıp incelendiğinde üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmaların etki büyüklüğünün en yüksek olduğu, en düşük etki büyüklüğünün ise ilkökul öğrencileriyle yapılan araştırmalarda ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Örneklem Sayısı Moderatör Değişkenine Göre Dinlediğini Anlama Üzerindeki Etkisine Yönelik Bulgular

Araştırmanın Türkçe dersinde öğrenen merkezli uygulamaların dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisini örneklem sayısı değişkenine göre farklılık gösterme durumuna ilişkin orman grafiği Şekil 5'te; bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Şekil 5. Öğrenen merkezli uygulamaların örneklem sayısına göre değişimine ilişkin orman grafiği

Tablo 7. Öğrenen merkezli uygulamaların örneklem sayısı değişkenine göre etki büyüklüğü analiz sonucu

	k	EBort	EBalt	EBüst	Shata	sd	p	Q
Örneklem Sayısı	0-62	10	0.865	0.577	1.152	0.147	2	0.711
	63-125	4	1.229	0.672	1.786	0.284		

Şekil 5 ve Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların öğrenim düzeyi bakımından çalışmalar arası varyansın dinlediğini açısından anlamlı olmadığı görülmektedir ($p > .05$). (Qyayn türü=1.296 sd=2; $p > .05$). Buna göre çalışmaların örneklem sayısının dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etki büyüklüğünü değiştirmedeği görülmektedir.

3. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkçe derslerinde öğrenen merkezli strateji, yöntem, teknik ve araç/gereç kullanımının öğrencilerin dinlediğini anlama düzeylerine olan etkisinin incelendiği deneysel çalışmaların bir araya getirilerek etki düzeyinin belirlenmesi ve araştırma bulgularının sentezlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmada meta analize dâhil edilen çalışmaların çoğunlukla (%58,4) yüksek lisans tezi; en az ise makale (%16,6) türünde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu oranın tam aksine çalışmaların etki büyüklüklerinin ortalamaları incelendiğinde etki büyüklüğünün en yüksek makalelerde; en düşük etki büyüklüğünün ise yüksek lisans tezlerinde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Yapılan meta analiz çalışmada elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğrenen merkezli uygulamaların öğrencilerin dinlediğini anlama becerileri üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmaların etki büyüklüklerinin pozitif düzeyde ve yüksek olduğu görülmüştür. Dolayısıyla ilkökul, ortaokul ve lisans düzeyinde Türkçe öğretiminde strateji, yöntem, teknik ve öğretim araç gereci kullanımının dinlediğini anlama becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir yol olduğunu söylemek mümkündür. Alan yazın incelendiğinde dinlediğini anlamaya yönelik öğrenen merkezli araştırmalarda benzer bir sonuca ulaşıldığı görülmektedir. Nitekim Köklü (2003), Kaplan (2004), Doğan (2007), Yılmaz (2007), Aydın (2010), Coşkun (2010), Temur (2010), Aytan (2011), Kocaadam (2011), Şahin, (2012), Tüzel ve Keleş (2013), Karabacak (2014), Ceran (2015), Bostancı ve Ceran (2015), Şahin, Aydın ve Sevim (2015), Kaplan (2016), Kılınç, Keskin ve Yalanız (2016), Harmankaya ve Melanlıoğlu (2017), Yıldız ve Savaş (2019), Kıvrak ve Girmen (2020), Sevimli ve Ünal (2020), Angın ve Çetinkaya (2021), Karasakaloğlu ve Bulut (2021), Özdemir ve Çifçi (2023) çalışmalarında öğrenen merkezli çeşitli uygulamaların dinlediğini anlama düzeylerini geliştirilebileceği sonucuna ulaşmışlardır. Özbay'ın (2012) belirttiği gibi dinleme becerisi eğitimle geliştirilebilen bir dil becerisi olup öğrenen merkezli uygulamalar, öğrencilerin dinlediğini anlama başarısını yükseltmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların etki büyüklüklerinin ortalamaları incelendiğinde üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmaların etki büyüklüğünün en yüksek olduğu, en düşük etki büyüklüğünün ise ilkökul öğrencileriyle yapılan araştırmalarda ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durum, üniversite öğrencilerinin daha bilinçli ve amaçlı bir dinleme gerçekleştirmeleri ve dinleme becerilerini kazanmış olmalarıyla açıklanabilir. Üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri araştırmalarda Cihangir (2004), etkin dinleme eğitiminin; Berk ve Açık (2021) elektronik dinletilerin; Şengül (2016), öğrenme stratejilerine dayalı etkinliklerin öğrencilerin dinlediğini anlama düzeyleri üzerinde oldukça önemli ölçüde etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Çalışmaların örneklem sayısının dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etki büyüklüğünü değiştirmedeği ulaşılan sonuçlardan bir diğeri'dir. Dolayısıyla çalışma kapsamında incelenen araştırmalarda dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesinde örneklem sayısının önemli bir etkiye sahip olmadığını, daha çok yayın türü ve öğrencilerin öğrenim düzeylerinin farklılık yaratan değişkenler olduğunu söylemek mümkündür.

Zhang ve Goh (2006) yaptıkları araştırmada, dil öğrencilerinin dinleme stratejilerinin önemli ve faydalı olduğunu farkında olmalarının, dinlediklerini anlama becerilerini geliştirebileceği bulgusuna ulaşmışlardır. Bu bulgular ışığında, öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerini geliştirmek için çeşitli öğrenen odaklı uygulamaların ve çeşitli strateji, yöntem ve tekniklerin derslerde kullanılması

gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, Türkçe öğretmenlerinin dinleme stratejilerini öğretmeleri ve bu stratejileri dersin bir parçası haline getirmeleri önem arz etmektedir.

Araştırmadan elde sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerin yapılması mümkündür.

1. Derslerde geleneksel dinleme etkinlikleri yerine etkili bir strateji, yöntem veya teknik belirlemek suretiyle, dinleme çalışmalarını sürece yayararak yaptırmak öğrenciler için faydalı olacaktır.
2. Araştırma kapsamında yapılan taramada Türkçe derslerinde öğrenen merkezli uygulamaların akademik başarı, derse karşı tutum ve kaygı üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik araştırmaların yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalara yönelik meta analiz çalışmaları yapılabilir.
3. Araştırmaya başlamadan önce yapılan literatür taramasında birçok çalışmada standart sapma ve aritmetik ortalama değerleri ile örneklem büyüklüklerine ait verilerin eksikliği göze çarpmıştır. Bu durum dinlediğini anlama çalışmalarında daha titiz ve ayrıntılı verinin sunulması gerektiğini göstermektedir.
4. Araştırma sonuçları incelendiğinde özellikle üniversite düzeyinde dinlediğini anlama çalışmalarının sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bu nedenle üniversite öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerinin belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilir.

Kaynakça

- Abramson, J. H., & Abramson, Z. H. (2001). *Making sense of data: a self-instruction manual on the interpretation of epidemiological data*. Oxford: Oxford university press.
- *Angın, Ö. (2019). *Eğitsel oyun temelli dinlediğini anlama etkinliklerinin 4. Sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Ordu.
- Angın, Ö., & Çetinkaya, S. (2021). Eğitsel oyun temelli dinlediğini anlama etkinliklerinin 4. Sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 333-346. Doi: 10.24315/tred.727384
- Aydın, G. (2010). Zihin haritalama tekniğinin dinlenen anlamaya ve kalıcılığa etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 47-62.
- Aytan, T. (2011). Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 23-43.
- Bakioğlu, A., & Gökteş, E. (2018). A method of determining an education policy: Meta-analysis. *J Civil Education Research*, 1(02), 35-54.
- *Berk, R. R. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde elektronik dinletilerin dinlediğini anlama başarısı ve dinleme kaygısına etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; Ankara.
- Berk, R. R., & Açık, F. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde elektronik dinletilerin dinlediğini anlama başarısı ve dinleme kaygısına etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(32), 329-348.
- Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P., & Rothstein, H. R. (2021). *Introduction to meta-analysis*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Bostancı, E. B., & Ceran, D. (2015). Seçici Dinleme Yönteminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi. *Journal of International Social Research*, 8(41). 909-919.
- *Bulut, B. (2013). *Etkin dinleme eğitiminin dinlediğini anlama, okuduğunu anlama ve kelime hazinesi üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Aydın.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Card, N.A. (2012). *Applied meta-analysis for social science research*. New York: Guilford Press.
- Ceran, D. (2015). Seçici dinleme ile not alarak dinleme yöntemlerinin altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisi. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 7(1).
- *Cığerci, F. M., & Gultekin, M. (2017). Use of digital stories to develop listening comprehension skills. *Issues in Educational Research*, 27(2), 252-268.
- Cihangir, Z. (2004). Üniversite öğrencilerine verilen etkin dinleme becerisi eğitiminin dinleme becerisine etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 237-251.
- Cooper, H., Hedges, L. V. & Valentine, J. C. (2009). *The handbook of research synthesis and meta-analysis*(2. Edition). London: Sage Publication.
- Coşkun, A. (2010). The effect of metacognitive strategy training on the listening performance of beginner students. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 4, 35-50.
- Çelik, S. (2013). *İlköğretim matematik derslerinde kullanılan alternatif öğretim yöntemlerinin akademik başarıya etkisi: Bir meta analiz çalışması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; Eskişehir.
- Çelik, H. (2023). Dinleme Becerisinin Temel Kavramları. *Türkçe Eğitiminde Temel Kavramları* içinde Ed. Nigar İpek Eğilmez ve Nilay Çağlayan Dilber. Ankara: Akademisyen Yayınevi.
- Çiftçi, Ö. (2007). Aktif Dinleme, *Milli Eğitim*, 36 (176). s. 231-242.
- Çiftçi, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2 (2).
- *Dedebali, N. C. (2014). *Çoklu ortam uygulamalarının altıncı sınıf dinleme becerisinin gelişimine etkisi*. Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Aydın.
- *Demirbaş, İ. (2019). *Dijital öykülerin ilköğrencilerinin dinlediğini anlama ve yaratıcı yazma becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Kırşehir.
- Dinçer, S. (2014). *Eğitim bilimlerinde uygulamalı meta-analiz*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, Y. (2008). İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinlik Temelli Çalışmaların Etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 261-286.
- Doğan, B. (2017). *Strateji temelli dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisiyle strateji kullanma düzeyine etkisi*. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; Malatya.
- Field, A. P., & Gillett, R. (2010). How to do a meta-analysis. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 63(3), 665-694.
- Harmankaya, M. Ö., & Melanlıoğlu, D. (2017). Üstbiliş stratejileri eğitiminin ortaokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine, dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme kaygılarına etkisi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 12(18), 339-360.
- Hedges, L. V., Tipton, E., & Johnson, M. C. (2010). Robust variance estimation in meta-regression with dependent effect size estimates. *Research synthesis methods*, 1(1), 39-65.
- Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; Ankara.
- Kaplan, A. (2016). *Türkçe derslerinde anlama stratejileri kullanımının öğrencilerin okuduğunu ve dinlediğini anlama düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Balıkesir.

- *Karabacak, E. (2014). *Seçici dinleme eğitiminin 6. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; Konya.
- *Karabay, A. (2005). *Kubaşık öğrenme etkinliklerinin ilköğretim beşinci sınıf Türkçe dersinde öğrencilerin dinleme ve konuşma becerileri üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Adana.
- Karasakaloğlu, N., & Bulut, B. (2012). Görsel destekli dinleme metinlerinin anlamaya etkisi. *Education Sciences*, 7(2), 722-733.
- *Kılınç, K. (2015). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin 4. Sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Aydın.
- Kılınç, A., Keskin, H., & Yalaniz, T. (2016). Dokuzuncu sınıf öğrencilerinde dinleme stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerilerine etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34).
- *Kırbaş, A. (2018). The Effect of Interactive Whiteboard Applications Supported by Visual Materials on Middle School Students' Listening Comprehension and Persistence of Learning. *Universal Journal of Educational Research*, 6(11), 2552-2561.
- Kıvrak, S., & Girmen, P. (2020). Üstbiliş stratejilerine dayalı dinleme etkinliklerinin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 4(4), 325-343.
- *Kocaadam, D. (2011). *Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; Ankara.
- Köklü, S. (2003). *Türkçe öğretiminde 7. ve 8. Sınıf öğrencilerine dinlediğini anlama davranışının kazandırılmasına dramatisasyonun etkisi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü; İstanbul.
- Kulik, J. A., & Kulik, C. L. C. (1989). Meta-Analysis in Education. *International Journal of educational research*, 13(3), 221-340.
- Lipsey, M. W. and Wilson, D. B. (2001). *Practical meta-analysis*. London: Sage Publications.
- Onursal Ayırır, İ. (2012). Fransızca duyduğunu anlama becerisinde türk öğrencilerin karşılaştıkları sorunlardan biri: Ulama. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1).
- Özbay, M. (2012). *Anlama teknikleri II: Dinleme eğitimi*. Öncü Kitap.
- Özdemir, P., & Çifçi, S. (2023). Farklı Dinleme Mekânlarının Dinlediğini Anlamaya Etkisi. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 1-26.
- Pirim, B., Aktaş, İ., & Sadık, Z. (2022) İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Ve Dinleme Becerilerinin Matematik Problemlerini Çözme Başarısına Etkisi. *6th International Education And Innovative Sciences Congress*.
- Rothstein, H. R., Sutton, A. J., & Borenstein, M. (2005). *Publication bias in meta-analysis. Publication bias in meta-analysis: Prevention, assessment and adjustments*, 1-7. John Wiley & Sons, Ltd.
- Sevimli, F. & Topçuoğlu Ünal, F. (2020). Katılımlı Dinlemenin Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerindeki Etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 15 (2). 1269-1283.
- Sözer, E. (1998). *Sosyal bilgiler öğretiminde ilke, strateji, yöntem ve teknikler*. Sosyal bilgiler eğitimi. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sutton, A. J. (2009). *Publication bias. The handbook of research synthesis and meta-analysis 2*, 435-452. Russell Sage Foundation
- Şahin, C. (2012). *Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; Konya.

- Şahin, A., Aydın, G., & Sevim, O. (2015). Cornell Not Alma Tekniğinin Dinlenen Metni Anlamaya Ve Kalıcılığa Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29).
- *Şengül, K. (2016). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil öğrenme stratejilerine dayalı etkinliklerin anlama becerileri ile dil bilgisine yönelik başarıya, kalıcılığa ve Türkçeye yönelik tutuma etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; Erzurum.
- Temur, T. (2010). Dinleme Metinlerinden Önce ve Sonra Sorulan Soruların Üniversite Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Beceri Düzeyine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 303-320.
- Tüzel, S., & Keleş, E. (2013). Dinleme Öncesi ve Dinleme Sonrası Verilen Soruların 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Beceri Düzeyine Etkisi/The Effects of Pre and Post Listening Questions on the Listening Comprehension Levels of 5th Grade Students. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(23), 27-45.
- Yalın, İ. H. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldız, A. B., & Savaş, B. (2019). Ezop masallarının dinleme becerisine etkisi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 3(2), 185-208.
- Yılmaz, İ. (2007). *Türkçe öğretiminde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik önerilen etkinliklerin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Niğde.
- Zhang, D., and Goh, C. (2006). Strategy knowledge and perceived strategy use: Singaporean students' awareness of listening and speaking strategies'. *Language Awareness*, 15, 199-219. <https://doi.org/10.2167/la342>.